Turizm Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği

A Research on Enterprising Tendencies of Undergraduate Tourism Students: The Case of Sakarya University

Asst. Prof. Dr. Sevki Ulama (Sakarya University, Turkey)

Abstract

Tourism sector is an area that offers very attractive opportunities for young entrepreneurs. It is possible to set up tourism businesses with comparatively low capital and by benefiting from various supports. Young entrepreneurs who have innovative ideas and creative products may provide financial support from their families, benefit from Turkish Organization of Small and Medium Enterprises Development (KOSGEB) supports; use credit in appropriate conditions, or collaborate with the owners of capital who want to invest in the tourism sector. When the tourism literature is examined, the subject of young entrepreneurs in tourism has not been observed wide enough. In this context, the main purpose of this study is to specify enterprising tendencies and personality traits of undergraduate tourism students. It is thought to be important for offering expedient recommendations to young entrepreneurs. In the scope of the study, a survey is conducted to identify entrepreneurial characteristics, enterprising tendencies and personality traits of tourism students who would be graduated in the near future. Data were obtained from questionnaire responses and analyzed by and quantitative techniques. It is identified that there are correlations between (i) calculated risk taking and openness, (ii) need for achievement and conscientiousness and extraversion, (iii) locus of control and conscientiousness and extraversion and openness, and (iv) creative tendency and openness. Alongside some significant differences are stated for enterprising tendencies according to demographic variables. The results were reached by interpreting the findings and some suggestions were developed for graduate candidates based on the results.

1 Giriş

Turizm sektörü genç girişimciler için oldukça cazip fırsatlar sunan bir alandır. Görece düşük sermaye ile ve çeşitli desteklerden yararlanarak turizm işletmeleri kurabilmek mümkündür. Küçük ölçekli turizm işletmeleri sektörde önemli roller üstlenebilmektedir. Örneğin bir seyahat acentesi kurmak, internet üzerinden aracılık hizmetleri sunan web siteleri oluşturmak, küçük bir yiyecek-içecek işletmesini hayata geçirmek genç girişimciler açısından gerçekleştirilebilecek projeler arasında sayılabilir. Yenilikçi ve yaratıcı ürün fikirlerine sahip genç girişimciler ailelerinden finansal yardım sağlayabilirler, KOSGEB desteklerinden yararlanabilirler, uygun koşullarda kredi kullanabilirler veya turizm sektörüne yatırım yapmak isteyen sermaye sahipleri ile işbirliği yapabilirler.

Turizm yazını incelendiğinde, genç insanların turizm alanında girişimciliğini konu alan fazla sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve kişilik özelliklerini belirlemek, girişimcilik eğilimi ve kişilik özellikleri boyutlarını saptamak ve bu boyutlar arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Girişimcilik eğilimi boyutlarının çeşitli demografik değişkenler itibarıyla farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi de araştırmanın bir diğer amacıdır. Çalışma genç girişimcilere yararlı olabilecek öneriler sunacağı için önemli görülmektedir. Çalışmada öncelikle kavramsal çerçeve kapsamında ilgili yazın taranmış, araştırma bulgularının analizi ile sonuç ve öneriler sunulmuştur.

2 Kavramsal Çerçeve

Araştırma açısından önemli olan girişimcilik, girişimcilik eğilimi, girişimcilik ve kişilik özellikleri ile girişimcilik ve turizm ilişkisi hakkındaki bilgiler ilgili yazın incelenerek derlenmiştir.

2.1 Girişimcilik

Temel üretim faktörlerinden birisi olarak kabul edilen girişimcilik (Çokgezen, 2012:17), işletme bilimi bağlamında, herhangi büyüklükteki bir işletmenin kurulması veya kurulan işletmenin geliştirilmesi olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 2012:27). Geniş anlamıyla girişimcilik ise; parasal ve kişisel tatmin ödülü karşılığında finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek, gerekli zaman ve çabayı harcayıp farklı değerde mal ve hizmet yaratma süreci olarak ifade edilebilir (Yurtseven, 2007:60). Ülke ekonomileri için yenilik, yeni işletmelerin kurulması ve istihdam yaratma açısından önemli olan girişimcilik (Apak vd, 2010:105) bilgi toplumuna geçiş ile birlikte, birey ve bireysel yeteneğe dayalı hale gelerek hızlı bir gelişme süreci içerisine girmiştir (İlter, 2010:9). Girişimcilik makroekonomik düzeyde iktisadi dinamizm ve iş yaratımının temellerinden biridir. Yeni işletmelerin ortaya çıkışı, ürün piyasasındaki rekabet düzeyini artırarak, etkili kaynak kullanım için harekete geçirici bir etkiye

sahiptir. Girişimcilik teknoloji veya işletme yönetimi alanındaki yeniliklerin oluşturulması, yayılması ve uygulanması sürecini hızlandırır. Bu yenilenme süreci sürdürülebilir ekonomik büyümenin temelini oluşturur (OECD, 2007:29). Dolayısıyla girişimcilik ulusal ve bireysel düzeyde ekonomik refahın artırılması açısından önem taşımaktadır (Carsrud ve Brännback, 2007:6).

Girişimciliğin çağdaş toplumdaki önemi, ardı arkası kesilmeyen yenilikleri gerçekleştirmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan girişimin gücü; yenilik yapma ve yaptığı yenilikleri iş dünyasında ticari ürünlere dönüştürebilme kapasitesine dayanır. Girişimci sürekli yenilik yapan kişi anlamında kullanılabilir (Tutar, 2003:161). Girişimci; yeni ürünler, süreçler veya pazarlar bulmak ve kullanmak suretiyle, iktisadi faaliyet yaratarak ve geliştirerek değer oluşturmaya çabalayan kişi olarak tanımlanabilir (OECD, 2010:15). Girişimci ile ilgili olarak yapılan tanımlamalarda yenilik yaratma (inovasyon) çabası ve bunun doğal sonucu olarak riske katlanma sorumluluğu öne çıkan unsurlardır. Girişimci kişiliğin; fırsatları yakalama, kişisel fayda (kâr) arzusu, yönetim becerisi, değer yaratma, strateji oluşturma gibi etkenlerin varlığıyla şekillendiği ifade edilebilir (Kinay, 2007:23).

2.2 Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik eğilimi kişilerin girişimci olmasını etkileyen etmenlerle yakından ilgilidir. Bu eğilim, doğuştan kazanılmış olsa da belirlenmesi, geliştirilmesi ve yönlendirilmesi gereklidir. Girişimcilik eğiliminin oluşmasında (i) ekonomik, sosyal ve siyasal yapı, (ii) bölgesel ve çevresel koşullar, (iii) kişilik özellikleri, (iv) eğitim düzeyi gibi çeşitli faktörler etkili olabilmektedir (Güreşçi, 2014:27). Girişimcilik eğilimi kişinin yeni bir girişimde bulunma yönündeki yatkınlığını ifade eder Çocukluktan itibaren, yetişkinlik döneminin sonuna kadar bireyin gelişmesini etkileyen etmenlerin tümü girişimcilikte de etkilidir. Girişimcilik üzerinde etkili olan ve bireylerin girişimci olma kararlarını belirleyen; aile desteği, finansal imkanlar, devlet teşvikleri ve yetiştirme tarzı gibi psikolojik, sosyal ve ekonomik etkenlerin yanı sıra eğitimin, özellikle de üniversitelerde verilen eğitimin gençlerin girişimciliğe bakış açılarını etkilemede önemli olduğu söylenebilir (Özdemir, 2105:44). Girişimcilik eğilimine yönelik çekim gücü oluşturan bir faktör olarak eğitimin, üniversitede öğrenim gören genç nüfusun girişimci ruhlarının teşvik edilmesi ve girişimciliğe yönelmeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu kabul edilmektedir (Börü, 2006:28). Girişimcilik eğilimine yönelik yapılan araştırmalarda genellikle risk alma boyutuna odaklanılmaktadır. Ancak ilgili yazında bu boyuta ek olarak başarıma güdüsü, yaratıcılık, kontrol odağı ve özerklik boyutları da önemli görülmektedir.

Risk alma; makul bir başarısızlık maliyeti oluşma ihtimali olan fırsatlara önemli seviyede kaynak aktarılmasını ifade etmektedir (Akçakanat vd, 2014:139). Girişimci kişiler diğer insanlara nazaran daha fazla risk almaya eğilimlidirler. Genellikle girişimci için risk almak bir ön şart olarak kabul edilmektedir. Girişimci, göze aldığı riskleri fırsata çevirebilmeli ve bu risklerden yarar sağlayabilmelidir (Korkmaz, 2012:2013).

Başarma güdüsü; girişimcilikte başarılı olmanın temel etkenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Başarma güdüsü yüksek olan bireyler düşük olanlara nazaran; engelleri aşma, kaynakları verimli kullanma, rekabet edebilme, niteliklerini geliştirme gibi girişimcilik için gerekli olan özelliklere daha fazla sahiptirler (Collins vd, 2004:102). Ekonomik kalkınma, ilerleme ve işletmelerin büyümesi için kritik öneme sahip olan başarıma güdüsü, girişimciliğin en önemli belirleyicilerinden birisidir (Bozkurt ve Erdurur, 2013:60).

Kontrol odağı; girişimcilerin temel psikolojik özelliklerinden birisidir ve bireyin yaşamı süresince olaylar üzerinde sahip olduğu kontrol duygusunu göstermektedir. Bireyin kontrol odağını içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmak mümkündür. İçsel kontrol odağı, bireyin kendi yaşamı üzerinde kontrol sahibi olduğunu ifade etmektedir (İlter, 2010:35). İçsel kontrol odağı olan insanlar davranışlarının sonuçlarının, kader ya da şans yerine kendi eylemlerinden kaynaklandığına inanırlarken; dışsal kontrol odağı olan insanlar olayların kontrolünün kendilerinin dışında olduğuna inanırlar (Çırakoğlu ve Tezer, 2010:31).

Yaratıcılık; girişimci bireylerin sorunları çözmeye yaratıcı fikirler üretmesini, yaşamı diğer insanlardan farklı bir açıdan görmesini ifade eder. Yaratıcılıkla birlikte yenilikçilik ve başarıma güdüsü girişimcilerin yeni ürün ve süreç geliştirmelerinde önemli rol oynar. Yaratıcılık yeteneğine sahip kişiler; yeni ve özgün fikirler geliştirme, güçlü sezgilere sahip olma, isabetli tahminler yapabilme, değişime odaklanma ve çok yönlü olma gibi özelliklere sahiptir (Keleş, 2013:32).

Özerklik, bireyin bir fikri veya bir vizyonu ortaya koymada ve onu başarmada bağımsız hareket etmesi anlamını taşımaktadır. Genel olarak özerklik, fırsatları kovalamada kendi kendini yönlendirme imkân ve arzusu anlamına gelmektedir. Özerklik; girişimciliğin temel boyutlarından biridir. Çünkü yeni fikirlerin ortaya çıkabilmesi ve uygulamaya geçirilebilmesi için bireylerin özerk olabilmesi önemlidir (Kozak ve Yılmaz, 2010:90).

2.3 Girişimcilik ve Kişilik Özellikleri

Girişimci kişilerin gelişme ortamını açıklamada genellikle kişilik özellikleri ve çevresel faktörler olmak üzere iki alana vurgu yapılmaktadır. Gerçekte girişimciliğin gelişmesi çevresel faktörlerin sunduğu fırsatlarla birlikte kişisel özelliklerin uygun olmasıyla mümkündür (Ross ve Lashley, 2009:3). Kişilik özellikleri girişimcilik eğilimlerini açıklamada önemli bir role sahiptir. Dünyada girişimci kişiliğine değinen pek çok araştırma mevcuttur (Chell, 2009:35). Eser ve Yıldız (2015:103) tarafından Türkiye’de girişimcilik araştırmalarının odağını belirlemek

amacıyla yürütülen çalışmada “girişimci kişiliği” üzerine yapılan çalışmaların sayıca büyük üstünlüğe sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Kişilik ölçümlerinin tarihsel gelişimine bakıldığında, ilk kişilik ölçümlerinin daha çok geniş kapsamlı (broad-bandwidth), birçok özelliği bir arada ölçen bütünsel yaklaşımlara sahip olduğu görülür. İlerleyen yıllarda kişilik alanındaki araştırma verilerinin birikmesi ile çok sayıda dar kapsamlı fakat belirli kişilik boyutlarını derinlemesine (high fidelity) ölçen kişilik ölçeklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Kişilik belirten sıfatlara dayalı olarak geliştirilen Beş Faktör Kişilik Modeline ilişkin çalışmalar yaklaşık 70 yıllık bir geçmişe sahiptir ve son yıllarda farklı dil grupları üzerine yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Çeşitli araştırmacılar İngiliz dilinde Beş Faktör Modeli üzerine pek çok çalışma yapmışlar ve bu modeli destekleyici veriler sunmuşlardır. Beş Faktör Modelinin geçerliği dünyadaki diğer başka dillerde de araştırılmıştır. Kişilik tanımlayıcı terimlerle ilgili çalışmalar Flemenkçe, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Slovakça, İbranice, Macarca, Çince, Filipince, Lehçe ve Rusça’da yapılmıştır ve büyük ölçüde modeli destekleyici veriler sunmuşlardır. Beş Faktör Modelinin genellenabilirliğine ilişkin verilerin, yalnızca İngiliz diliyle sınırlı olmadığına dikkat çeken araştırmalar mevcuttur. Sözel ve sözel olmayan kişilik envanterleri ile farklı dillerin konuşulduğu ülkelerde yürütülen çalışmalarda Beş Faktör Modelini destekleyen bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmalarda Beş Faktör Modeliyle kişilik ölçümünün, dile dayalı ölçümler kullanmaktan ve dilin yapısındaki kelime anlamlarının benzerliğinden kaynaklanmadığı belirtilmektedirler (Somer, vd, 2002:22).

Çok yaygın olarak kullanılan “Beş Faktör Modeli” kişilik özelliklerini açıklamada oldukça yararlı bir modeldir. Modelde yer alan beş faktör “yeniliğe açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve duygusal denge”dir. Bu faktörler girişimcilikle doğrudan bağlantılıdır. Bir girişimci açık olmalı, sorumluluğunu bilmeli, dışa dönük hareket edebilmeli, takımıyla uyumlu olmalı ve onlarla duygusal bir denge kurabilmelidir (Ören ve Biçkes, 2011:69).

Dışadönüklük; enerjik, konuşkan, sıcakkanlı, heyecanlı ve coşkulu ve sosyal olma gibi özelliklerden oluşmaktadır. Dışadönüklük düzeyi yüksek kişiler diğer insanlarla kolay ilişki kurabilen, sosyal, işbirliğine yatkın, sempatik bireyler olarak değerlendirilmektedir. Dışadönüklük düzeyi düşük olan, bir başka deyişle, içedönük olan bireyler ise içine kapanık, sosyalleşmeyi sevmeyen, insanlara karşı mesafeli, sessiz ve utangaç bireyler olarak ifade edilmektedir (Doğan, 2013:57).

Uyumluluk; temel olarak diğer tarafın isteklerini ve beklentilerini anlamak ve anlayışla karşılayabilmektir (Tozkoparan, 2013:199). Uyumluluk düzeyi yüksek olan kişiler, güvenilir, açık sözlü, yumuşak başlı ve alçak gönüllü olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler işbirliğine yatkın, nazik ve esnekler. Rekabetten çok uzlaşmaya önem verirler ve kişiler arası çatışmalara girmekten kaçınırlar. Buna karşın, uyumluluk faktörü düşük olan kişiler kavgacı, düşmanca tutuma sahip ve başkalarına karşı kayıtsızdırlar (Ötken ve Cenkeci, 2013:43).

Sorumluluk; bireylerin dürtülerini nasıl kontrol ettiğini ifade eder. Sorumlu bireyler genellikle hedef odaklı, güvenilir ve zeki olarak kabul edilirler. Sorumluluk duygusu yüksek bireyler; daha disiplinli, çalışkan, planlı ve tepkilerinde mantıklı olmaya eğilimlidirler. Sorumluluk duygusu düşük olanlara göre görevin gereklerine daha bağlı, zor görevleri üstlenmeye ve inisiyatif kullanmaya daha istekli, kurallara uyma konusunda daha tutarlıdırlar. Sorumluluğu yüksek olan bireylerin işkolik ve mükemmeliyetçi olabilmeleri olumsuz yönler olarak ifade edilebilir. Sorumluluk özelliği taşıyan bir bireyin sebatkarlığı ve özdisiplini görevi başarmasını ve tamamlamasını mümkün kılar (Bitlisli vd, 2013:462).

Duygusal denge insanların duygu durumunu ifade eder. Duygusal açıdan dengeli bireyler güven verici, sakin, vb. kişilik özellikleri gösterirler (Erkuş ve Tabak, 2009:217). Bu kişiler kolay üzülmezler, istikrarlıdırlar ve kalıcı olumsuz duygulardan uzak dururlar. Duygusal dengesizlik (nevrotizm) ise, olumsuz duygular yaşama eğilimini ifade etmektedir. Duygusal açıdan dengesiz (nevrotik) kişiler her şeyden önce endişe, öfke ya da depresyon gibi duygulardan birini yaşamaktadırlar (Deniz ve Erciş, 2008:304).

Yeniliğe (gelişime) açıklık; entelektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Yeniliğe açıklık, bir bakıma, entelektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012:82) ve kişilik yapısı içinde bilişsel yönü en fazla olan özelliktir. Yeniliğe açık olan kişiler, hayal gücü yüksek, özgün, yaratıcı, meraklı, kendi düşünce ve duygularına yönelen; düşük seviyedekiler ise geleneksel, tutucu, ilgisiz olarak nitelendirilmektedirler (Basım vd, 2009:23).

2.4 Girişimcilik ve Turizm Sektörü

Turizmin gelişimi genel olarak ekonomide büyümeye ve yerel düzeyde girişimciliğin artışına yol açmaktadır. Bu nedenle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde turizm sektöründe girişimciliğin finansal araçlarla ve politikalarla desteklenmesi yaygınlaşmaktadır. Özellikle küçük ölçekli yerel girişimlerin desteklenmesine yönelik politikalara önem verilmektedir (Ateljevic ve Page, 2009:1). Turizm hizmetlerinin büyük bir kısmı dünyanın hemen her yerinde çok sayıda ve küçük ölçekli birimlerde turistlere sunulmaktadır. Bunun sonucu olarak da kendi içinde çalışanların toplam işgücü içindeki oranı önemli bir düzeye ulaşmaktadır (Yıldız, 2011:62).

İşsizlik oranının yüksek olduğu Türkiye’de, turizm gibi emek-yoğun yapıya sahip olan ve düşük yatırım tutarlarıyla yüksek sayıda istihdam sağlanabilen bir sektörde girişimciliğin desteklenmesi önem kazanmaktadır.

Ülkemizde KOSGEB aracılığıyla turizm sektöründe girişimcilere yönelik çeşitli teşvikler verilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012). Turizm sektörü büyük ölçekli yatırımların yoğun olduğu bir alandır. Bu yönüyle yabancı sermaye yatırımları için de oldukça caziptir. Yabancı sermaye ve yatırımlar ülkemiz için önemlidir, ancak yerel kaynaklardan en iyi biçimde yararlanabilmek ve turizm gelişiminin sürdürülebilirliğini sağlamak için iç dinamiklerin harekete geçirilmesi gereklidir. Bu bağlamda küçük ve yerel girişimlerin desteklenmesinin yararlı olduğu söylenebilir. Özellikle genç girişimcilere yönelik destekler küçük ölçekli işletmelerin kurulabilmesine olanak sağlayabilecektir. Turizm lisans eğitimi almış ve girişimcilik eğilimi olan kişiler küçük finansal desteklerle seyahat acentesi, yiyecek-içecek tesisi, bilişim teknolojisine dayalı turizm hizmetleri sunan işletmeler, vb. kurabilirler.

Türkiye’de özellikle üniversite öğrencileri üzerinde girişimcilik konusunda bir hayli çalışma bulunmaktadır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaların, genç girişimci adaylarına yol göstermeyi ve girişimcilik destekleme politikaları için veri sağlamayı amaçladığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda turizm sektöründe girişimcilik konusunu ele alan akademik çalışmalar girişimciliği destekleme politikaları açısından yararlı olabilir. Ancak turizm sektöründe girişimcilik konusundaki araştırmalar pek fazla değildir (Li, 2008:1021). Ülkemizde bu konuda yapılan çalışmaların sayıca yetersiz olduğu söylenebilir. Ancak yapılan çalışmalarda önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Solmaz vd. (2014) turizm lisans ve önlisans öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerini karşılaştırmışlar ve iki grup arasında anlamlı farklılıklar belirlemişlerdir. Bozkurt ve Erdurur (2013) tarafından turizm lisans eğitim alan öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmada girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Polat (2011) ise turizm işletmelerinde girişimcilik motivasyonu ile işletme yenilikçiliği arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Kozak ve Yılmaz (2010) çalışmasında otel yöneticilerinin yenilik yapma ve stratejik yenilenme konularını iç girişimcilik kapsamında önemli buldukları belirlenmiştir. Yılmazdoğan ve Kaşlı (2011) turizm konusundaki katılımcı algılamalarının girişimcilik niyeti üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Yumuk (2013) turizm lisans ve önlisans öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine kısmen etkisi olduğunu saptamıştır.

3 Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Çalışma kapsamında turizm lisans öğrencilerinin; girişimcilik eğilimlerinin boyutları nelerdir?, kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasında ilişki bulunmakta mıdır? ve girişimcilik eğilimleri demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir? sorularına yanıt bulunması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve kişilik özelliklerini belirlemek üzere bir anket uygulanmıştır.

Girişimcilik eğilimini ölçmeye yönelik olarak Caird ve Johnson tarafından geliştirilen (Caird, 1991), daha sonra Caird (2013) tarafından güncellenen 54 değişkenden oluşan girişimcilik eğilimi ölçeğinden; kişilik özelliklerini ölçmek için ise yaygın olarak kullanılan ve farklı dillerde uygulanma olanağına sahip olan 44 değişkenden oluşan Beş Faktör Modelinden (John ve Srivastava, 1999:131) yararlanılmıştır. Öğrencilere ilişkin demografik bilgileri ve girişimcilik niyetlerini ölçmeye yönelik değişkenler araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

Anket 2016 Mart ve Nisan aylarında Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği bölümünde öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Toplam 1029 olan evreni temsil edebilmesi bakımından basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak 421 anket toplanmıştır. Öğrencilerin ankete verdikleri cevaplardan elde edilen veriler nicel tekniklerle analiz edilmiştir.

Öncelikle verilerin parametrik testlere uygun olup olmadığını belirlemek için normallik testi ve değişkenlerin ölçümünün doğruluğunu belirlemek için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Girişimcilik eğilimi ve kişilik özellikleri boyutlarını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi, girişimcilik eğiliminin demografik değişkenlere göre farklılığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü Anova, girişimcilik eğilimi ile kişilik özellikleri arasında ilişkileri belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanarak sonuçlara ulaşılmış ve sonuçlara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir. Araştırmadan elde edilecek sonuçların potansiyel girişimci adayı olan öğrencilere, girişimcilik konusunda karar alıcılara ve bu alanda akademik çalışma yapan araştırmacılara yarar sağlaması bakımından çalışmanın önemli olduğu söylenebilir.

Demografik bilgilerin sunulduğu Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların; cinsiyetinin ve öğretim türlerinin yaklaşık olarak birbirine eşit olduğu, büyük çoğunluğunun 21-24 yaş aralığında bulunduğu, önemli kısmının 2 ve 3. sınıflarda eğitim gördüğü, büyük çoğunluğunun Marmara bölgesinde ikamet ettiği, aile gelirlerinin çoğunlukla orta düzeyde olduğu, önemli bir kısmının genel liselerden geldiği, çok düşük (%5) bir kısmının ise turizm eğitimi verilen liselerden geldiği, turizm lisans eğitimi almaktan duyulan memnuniyetin yarıdan fazla olduğu, turizm sektöründe staj yapma/çalışma durumunun yarıdan biraz fazla olduğu, staj yapanların/çalışanların çoğunlukla yiyecek-içecek ve önbüro bölümlerinde çalıştıkları, önemli bir kısmının gelecekte kendi işini kurma düşüncesine sahip olduğu ve bu işlerin de çoğunlukla turizm veya ilgili sektörlerde olduğu, kendi işin kurma düşüncesinde olmayanların veya buna henüz karar vermeyenlerin genellikle özel veya kamu sektöründe prestijli bir işte çalışmak istedikleri görülmektedir.

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Turizm lisans eğitimi almaktan memnuniyet	Sayı	Yüzde
Kadın	198	47	Evet	244	58
Erkek	223	53	Hayır	36	9
Toplam	421	100	Kısmen	141	33
Yaş			Toplam	421	100
20 ve altı	95	23	Staj Yapma/Çalışma Durumu		
21-24	300	71	Staj yapmayan	188	45
25 ve üstü	26	6	Staj yapan	233	55
Toplam	421	100	Toplam	421	100
Sınıf			Staj yapma/Çalışma süresi		
1. sınıf	49	12	3 ay ve daha az	121	52
2. sınıf	152	36	4-9 ay	61	26
3. sınıf	161	38	10 ay ve fazla	51	22
4. sınıf	59	14	Toplam	233	100
Toplam	421	100	Staj Yapılan/Çalışılan Bölüm		
Öğretim türü			Önbüro	47	20
1. öğretim	229	54	Yiyecek-içecek servisi	96	41
2. öğretim	192	46	Diğer	90	39
Toplam	421	100	Toplam	233	100
İkamet (Bölge)			Gelecekte kendi işini kurma düşüncesi		
Marmara	329	78	Var	266	63
Karadeniz	22	5	Yok	47	11
Ege	12	3	Kararsız	108	26
Akdeniz	8	2	Toplam	421	100
İç Anadolu	17	4	Gelecekte kurulması düşünülen işin turizm sektörüyle ilgisi		
Doğu Anadolu	3	1	Turizm sektöründe	62	23
Türkiye dışı	28	7	Turizm sektörüyle ilgili	141	53
Toplam	419	100	Turizm sektörüyle ilgili değil	44	17
Aile Gelir Düzeyi			Diğer	19	7
Düşük	30	7	Toplam	266	100
Orta	343	82	Gelecekte çalışılması düşünülen sektör		
Yüksek	48	11	Özel sektörde prestijli bir işte	57	37
Toplam	421	100	Kamu sektöründe prestijli bir işte	36	23
Lise			Özel sektörde herhangi bir işte	9	6
Genel lise	277	66	Kamu sektöründe herhangi bir işte	11	7
Turizm eğitimi verilen lise	22	5	Diğer	8	5
Diğer lise	121	29	Karar vermeyen	34	22
Toplam	420	100	Toplam	155	100

Tablo 1. Katılımcılar İlişkin Demografik Bilgiler

Girişimcilik eğilimi ve kişilik özellikleri değişkenlerine faktör analizi uygulamadan önce güvenilirlik düzeyleri belirlenmiştir. Güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır ve bu katsayı girişimcilik eğilimi ölçeği için 0,81; kişilik özellikleri ölçeği için ise 0,76 olarak hesaplanmıştır. Ölçeklerin güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

Girişimcilik eğiliminin belirlenmesine yönelik ifadeler katılımcıların verdikleri yanıtları özetlemek ve girişimcilik eğilimi boyutlarını belirlemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tablo 2’de verilen girişimcilik eğilimi faktör analizinde değişkenlerden iki tanesi faktör yapısını bozduğu için çıkarılmıştır.

Faktörlerin aritmetik ortalamasını değerlendirmede katılım düzeyi için 1,00-1,79: çok düşük; 1,80-2,59: düşük; 2,60-3,39: orta; 3,40-4,19: yüksek; 4,20-5,00: çok yüksek kriterlerine göre yorum yapılmıştır. Tablo 2’ye göre girişimcilik eğilimi ilgili yazına uygun olarak risk alma düzeyi (risk alma-almama), başarı güdüsü (yüksek-düşük başarı güdüsü), kontrol odağı (içsel-dışsal kontrol odağı), yaratıcılık düzeyi (yüksek-düşük yaratıcılık) ve özerklik düzeyi (özerk olma-olmama) olmak üzere beş gruba uygun olarak 10 boyut halinde belirlenmiştir.

Girişimcilik eğilimi faktör analizine göre *risk almama* faktörüne katılım orta düzeydeyken, *risk alma* faktörüne katılım yüksek düzeydedir. Yüksek başarı güdüsü faktörüne katılım yüksek, *düşük başarı güdüsü* faktörüne katılım ise orta düzeydedir. İç kontrol odağı faktörüne katılım yüksek, dış kontrol odağı faktörüne katılım orta düzeydedir. *Düşük yaratıcılık* faktörüne katılım orta, *yüksek yaratıcılık* faktörüne katılım yüksek düzeydedir. *Özerk olma* ve *olmama* faktörlerinin her ikisine de katılım yüksek düzeydedir.

Bu sonuçlara göre genellikle girişimcilik eğilimini olumlu etkileyen faktörlere katılımın yüksek ve olumsuz etkileyen faktörlere katılımın orta düzeyde olduğu söylenebilir. Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan ve geleceğin potansiyel girişimcileri olan genç insanların girişimcilik eğilimini etkileyen boyutlara yüksek düzeyde katılım göstermeleri önemli bir sonuç olarak ifade edilebilir.

Faktörler	Faktör Yüklere
F1-Risk almama (Özdeğer: 3,56 - Açıklanan varyans: 11,58% - Faktör ortalaması: 3,18 - Cronbach Alfa: 0,690)	
Bir yarışmaya girmek yerine piyango bileti satın almayı yeğlerim.	,633
Bir karar vermeden önce ne kadar zaman alırsa alsın konu hakkındaki tüm verileri elde etmek isterim.	,594
Diğer insanlardan yardım istemek benim için zordur.	,549
Başarısızlık ihtimali olan bir işi yapmamayı tercih ederim.	,478
İnsanların alışık olduğu şey (iş, görev, faaliyet, vs.) genellikle alışılmadık olandan daha iyidir.	,447
Ücret düzeyi ortalama olan garantili bir işi, çalışmaya devam etmesi performansla bağlı olan yüksek ücretli bir işe tercih ederim.	,413
F2-Risk alma (Özdeğer: 3,47 - Açıklanan varyans: 9,42% - Faktör ortalaması: 4,10 - Cronbach Alfa: 0,701)	
Başarı şansı yarı yarıya olan bir şeyin (iş, görev, faaliyet, vs.) üstesinden gelmek istiyorsam risk alırım.	,660
Harcadığım zaman ve paranın karşılığını alma garantisiz olmasa bile ilginç projelere başlamak isterim.	,630
Bana zevk verdiğini bildiğim işleri yapmak yerine daha iyi bir işe öncülük etme fırsatından yararlanmayı tercih ederim.	,528
Önemli bir karar vermeden önce, uzun süre düşünmek yerine, kararımın avantaj ve dezavantajlarını karşılaştırırım.	,490
Bir işte çalışmaya başlamadan önce zorluk derecesini test etmek isterim.	,486
Para kazanmak için iyi bir fikirim olduğunda, gerçekleştirmek için zamanımı harcarım ve borç alırım.	,454
F3-Yüksek başarı güdüsü (Özdeğer: 2,89 - Açıklanan varyans: 7,36% - Faktör ortalaması: 3,69 - Cronbach Alfa: 0,697)	
Bir riskle karşılaşmışsam, başarısızlığın olumsuz etkileri yerine başarının sonuçları hakkında düşünürüm.	,622
Kolayca yaptığım işlerden sıkılırım ve yeteneklerimi zorlayan işleri severim.	,610
Eğer insanlar bir toplantıya zamanında gelmezlerse çok rahatsız olurum.	,599
Belirli bir tarihte tamamlanması gereken bir işi yetiştirebilmek için erken kalkarım, yemek yemeyi geciktiririm veya yemem.	,523
Bir işten ayrılmak benim için çok zor verilebilecek bir karardır.	,499
Bir işi iyi yapmak insanları memnun etmeye çalışmaktan daha önemlidir.	,439
F4-Düşük başarı güdüsü (Özdeğer: 2,51 - Açıklanan varyans: 6,65% - Faktör ortalaması: 2,96 - Cronbach Alfa: 0,723)	
Bir görevle ilgili olarak sorunlar yaşarsam onu bırakırım, unuturum ve başka bir göreve yönelirim.	,667
İsteki bir görevde tek başıma sorumluluk üstlenmek yerine takımın bir parçası olmayı tercih ederim.	,633
Eğer iyi bir ücreti ve emekli olana kadar çalışma güvencesi varsa sıradan ve basit bir işte çalışmak benim için sorun olmaz.	,537
Gelecekte çok şimdiki zamanı ve geçmişini düşünürüm.	,529
İşinde iyi olan sevmediğim biriyle beraber çalışmak yerine, işinde iyi olmayan sevdiğim biriyle beraber çalışmayı tercih ederim.	,414
Tatillerde işleri unutup rahatlıyorum.	,400
F5-İç kontrol odağı (Özdeğer: 2,13 - Açıklanan varyans: 5,94% - Faktör ortalaması: 3,84 - Cronbach Alfa: 0,709)	
Benim düşünceme göre, elde etmek istediğim şeylere ulaşmak çabalarımın bir ödülüdür.	,641
Başarılı olmak sıkı çalışmanın sonucudur, başarıda şansın payı çok düşüktür.	,600
Yaşamdan istediklerimi elde ederim çünkü onları gerçekleştirmek için çok çalışırım.	,593
İnsanlar genellikle hak ettiklerini elde ederler.	,532
Neredeyse her zaman yaptığım planları başarıyorum.	,488
Yetenekli insanların başarılı olamama nedeni genellikle ortaya çıkan riskleri göze alamamalarıdır.	,415
F6-Dış kontrol odağı (Özdeğer: 2,04 - Açıklanan varyans: 4,78% - Faktör ortalaması: 3,29 - Cronbach Alfa: 0,693)	
İnsan herhangi bir şeyde doğal olarak iyidir ya da değildir, çaba göstermek durumu değiştirmez.	,744
İnsanların yaşadıkları kötü durumların nedeni genellikle şanssızlıktır.	,613
Hayatta başıma gelen şeylerin bir nedeni olduğunu kabul etmeye çalışırım.	,566
Doğru zamanda doğru yerde olmadıkça bir insanın başarılı olması çok zordur.	,550
İnsanların başarısızlığının nedeni nadiren onların kötü kararlarının bir sonucudur.	,486
Hayatta başıma gelenlerin kader tarafından belirlendiğine inanırım.	,402
F7: Düşük yaratıcılık (Özdeğer: 1,85 - Açıklanan varyans: 4,42% - Faktör ortalaması: 3,01 - Cronbach Alfa: 0,694)	
Yaşamımın düzenli olmasını isterim, böylece her şey yolunda gider ve planlarım gerçekleşir.	,629
İşleri yapmak için yeni yöntemler denemek yerine alışılmış yolları tercih ederim.	,605
Benim için değişime uyum sağlamak, alışlagelen durumu sürdürmekten daha zordur.	,600
Çok nadiren hayal kurarım.	,516
Yeni fikirler, araç-gereçlere ve teknolojilere karşı temkinliyimdir.	,445
F8: Yüksek yaratıcılık (Özdeğer: 1,67 - Açıklanan varyans: 4,10% - Faktör ortalaması: 3,87 - Cronbach Alfa: 0,726)	
Diğer insanlar benim daima değişiklikler yapan ve yenilikleri deneyen birisi olduğumu düşünürler.	,693
Bazen insanlar fikirlerimi olağandışı bulurlar.	,571
Bazen yeni fikirler ve çözümler bulana kadar konu hakkındaki bilgilere aşırı biçimde odaklanırım.	,548
Bazen yoğun baskı altında olduğumu hissetmeme yol açan çok sayıda fikirlerim oluyor.	,493
Farklı düşünce tarzlarına sahip insanlarla zaman geçirmekten hoşlanırım.	,430
F9: Özerk olma (Özdeğer: 1,62 - Açıklanan varyans: 4,00% - Faktör ortalaması: 3,52 - Cronbach Alfa: 0,714)	
İşte sıklıkla projeler üstlenirim ve bu projeleri diğer insanların ne düşündüğüne aldırmadan kendi bildiğim şekilde yürütürüm.	,681
Eğer üstlerim veya çalışma arkadaşlarım benim yaptığım iyi bir işi kendilerine mal ederlerse çok rahatsız olurum.	,551
Genellikle yaptığım işlerde başkalarının yardımına ve işlerin benim tarafımdan yapıldığının anlaşılmasına ihtiyaç duymam.	,424
F10: Özerk olmama (Özdeğer: 1,45 - Açıklanan varyans: 3,68% - Faktör ortalaması: 3,71 - Cronbach Alfa: 0,715)	
İşte ne yapmam gerektiği konusunda tam anlamıyla emin olmak için bana yol gösterilmesine çok sevinirim.	,498
Genellikle benden bekleneni yaparım ve talimatları dikkatle uygularım.	,379
Alışılmadık ve sıradışı olmaktan pek hoşlanmam.	,366
NOT: Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği: 0,782; Bartlett küresellik testi: p<0,05; Ki-kare: 4769,680; df: 343; Açıklanan Toplam Varyans 61,93%	
Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum – 2: Katılmıyorum – 3: Ne katılıyorum ne katılmıyorum – 4: Katılıyorum – 5: Kesinlikle katılıyorum	

Tablo 2. Girişimcilik Eğilimi Faktör Analizi Sonuçları

Kişilik özelliklerinin belirlenmesine yönelik “kendinizi nasıl tanımlarsınız” sorusuna cevap oluşturan ifadeler katılımcıların verdikleri yanıtları özetlemek ve kişilik özellikleri boyutlarını belirlemek amacıyla yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur. Değişkenlerden üç tanesi faktör yapısını bozduğu için çıkarılmıştır. Tablo 3’e göre kişilik özellikleri ilgili yazına uygun olarak yeniliğe açıklık, duygusal denge,

dışadönüklük düzeyi (dışadönük-içedönük), sorumluluk düzeyi (yüksek-düşük sorumluluk) ve uyum durumu (uyumlu-uyumsuz) olmak üzere beş gruba uygun olarak sekiz boyut halinde belirlenmiştir.

Kişilik özellikleri faktör analizine göre *yeniliğe açık olma*, *dengeli duygusal yapı* ve *dışadönüklük* faktörlerine katılım yüksek düzeydedir. *Yüksek sorumluluk* faktörüne katılım çok yüksek düzeydeyken *düşük sorumluluk* faktörüne katılım orta düzeydedir. *Uyumluluk* faktörüne katılım çok yüksek düzeydeyken, *uyumsuzluk* faktörüne katılım orta düzeydedir. *İçedönüklük* faktörüne katılım ise orta düzeydedir. Bu sonuçlara göre katılımcıların genellikle olumlu kişilik özelliklerine sahip olduklarına katıldıkları, ancak bazı olumsuz kişilik özelliklerine de orta düzeyde katılım gösterdikleri söylenebilir.

Faktörler (1. Sütun)	Faktör Yükleri	Faktörler (2. Sütun)	Faktör Yükleri
F1-Yeniliğe açık olma (Özdeğer: 4,03 - Açıklanan varyans: 10,15% - Faktör ortalaması: 3,98 - Cronbach Alfa: 0,757)		F4-Yüksek sorumluluk (Özdeğer: 3,01 - Açıklanan varyans: 7,83% - Faktör ortalaması: 4,20 - Cronbach Alfa: 0,738)	
Yaratıcı	,674	İşgören (çalışan) olarak güvenilir	,711
Yeni fikirler bulan, özgün	,657	Bir işi bitirmede sonuna kadar sebat eden	,709
Hayal gücü yüksek	,651	İşini titiz yapan	,589
Pek çok şey hakkında meraklı	,573	İşleri etkili şekilde yapan	,562
Düşünmeyi, fikirlerle meşgul olmayı seven	,557	Planlar yapan ve kararlılıkla uygulayan	,476
Zeki, derin düşünen	,454	F5-Düşük sorumluluk (Özdeğer: 2,50 - Açıklanan varyans: 7,35% - Faktör ortalaması: 3,32 - Cronbach Alfa: 0,715)	
Sanat, müzik veya edebiyatta konusunda bilgili	,440	Tertipsiz, düzensiz olmaya meyilli (T)	,789
Sanatsal ve estetik deneyimlere sahip	,416	Biraz dikkatsiz (T)	,677
F2-Dengeli duygusal yapı (Özdeğer: 3,79 - Açıklanan varyans: 9,63% - Faktör ortalaması: 4,07 - Cronbach Alfa: 0,726)		Tembelliğe meyilli (T)	,635
Kolayca sinirlenen (T)	,776	Kolayca aklı karışan, şaşırان (T)	,420
Kolayca gerilen (T)	,760	F6-Uyumluluk (Özdeğer: 2,05 - Açıklanan varyans: 6,75% - Faktör ortalaması: 4,29 - Cronbach Alfa: 0,737)	
Duygusal olarak kolay sarsılmaz, üzülmez	,705	Genellikle güvenilir	,710
Rahat, stresle başa çıkabilen	,659	Diğer insanlara yardım eden, bencil olmayan	,684
Stresli durumlarda soğukkanlılığını koruyan	,656	Diğer insanlarla ortak çalışmayı seven	,584
Bunalımlı (T)	,476	Neredeyse herkese karşı düşünceli ve nazik	,433
Karamsar (T)	,447	F7-Uyumsuzluk (Özdeğer: 1,67 - Açıklanan varyans: 5,69% - Faktör ortalaması: 3,24 - Cronbach Alfa: 0,711)	
F3-Dışadönüklük (Özdeğer: 3,36 - Açıklanan varyans: 8,64% - Faktör ortalaması: 3,92 - Cronbach Alfa: 0,746)		Diğer insanlarda kusur aramaya meyilli (T)	,757
Heyecan uyandıran, coşku yaratan	,668	Başkalarıyla bozuşmaya hazır (T)	,702
Konuşkan	,622	Soğuk, kendi halinde (T)	,676
Çok enerjik	,549	Bazen diğer insanlara karşı kaba davranan (T)	,620
Kimi zaman utangaç (T)	,495	F8-İçedönüklük (Özdeğer: 1,36 - Açıklanan varyans: 4,65% - Faktör ortalaması: 3,37 - Cronbach Alfa: 0,715)	
İddialı, kendine güvenen	,487	Sakin, sessiz olmaya meyilli (T)	,771
Sempatik ve sosyal	,458	Çekingen (T)	,721
		Sanatsal ilgileri az olan (T)	,720

NOT: Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi; Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği: 0,871; Bartlett küresellik testi: $p < 0,05$; Ki-kare: 7306,38; df: 126; Açıklanan Toplam Varyans 60,72%; (T): Ters kodlanmış ifadeler
Yanıt kategorileri: 1: Kesinlikle katılmıyorum – 2: Katılmıyorum – 3: Ne katılmıyorum ne katılıyorum – 4: Katılıyorum – 5: Kesinlikle katılıyorum

Tablo 3. Kişilik Özellikleri Faktör Analizi Sonuçları

Girişimcilik eğilimi ile kişilik özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan ve Tablo 4’de sunulan korelasyon analizi sonuçlarına göre risk alma ile yeniliğe açık olma; yüksek başarı güdüsü ile sorumluluk ve dışadönüklük; iç kontrol odağı ile sorumluluk, dışadönüklük ve yeniliğe açık olma; yüksek yaratıcılık ile yeniliğe açık olma arasında ilişki bulunmaktadır.

	Ort.	S.S.	Yeniliğe açık olma	Dışadönüklük	Sorumluluk
Risk alma	4,10	0,81	,569 (**)	,252	,199
Yüksek başarı güdüsü	3,69	0,76	,291	,513 (**)	,605 (**)
İç kontrol odağı	3,84	0,92	,610 (**)	,634 (**)	,652 (**)
Yüksek yaratıcılık	3,87	1,03	,766 (**)	,217	,124

** 0,01 düzeyinde anlamlı korelasyon

Tablo 4. Girişimcilik Eğilimi ve Kişilik Özellikleri Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 4’de görüldüğü gibi girişimcilik eğilimi faktörleri ile en fazla ilişkili olan kişilik özelliği yeniliğe açık olmadır. En yüksek korelasyon ise yeniliğe açık olma (kişilik özelliği) ile yüksek yaratıcılık (girişimcilik eğilimi) arasındadır. Olumlu kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiler doğal karşılanabilir ve başka araştırmalarda da elde edilen bir sonuçtur.

Girişimcilik eğiliminin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü Anova yapılmıştır. Yalnızca anlamlı farklılık belirlenen sonuçlar tablo haline getirilmiştir. Tablo 5’e göre cinsiyet itibarıyla farklılık gösteren girişimcilik eğilimi boyutları risk almama, düşük başarı güdüsü ve düşük yaratıcılıktır. Bu boyutlar açısından kadınlar erkeklere nazaran risk almamaya eğilimli, başarı güdüsü ve yaratıcılık açısından düşük ortalamalara sahiptir.

Cinsiyet		Sayı	Ortalama	St. Sapma	t değeri	Anlamlılık
Gir. Eğilimi						
Risk almama	Kadın	198	3,09	,818	-2,353	,001
	Erkek	223	3,26	,842		
Düşük başarı güdüsü	Kadın	198	2,87	,929	-1,603	,009
	Erkek	223	3,04	,107		
Düşük yaratıcılık	Kadın	198	2,93	,887	0,364	,018
	Erkek	223	3,07	,908		

Tablo 5. Girişimcilik Eğiliminde Cinsiyete Göre Farklılıklar

Tablo 6’ya göre staj yapma durumu itibarıyla farklılık gösteren girişimcilik eğilimi boyutları yüksek başarı güdüsü ve iç kontrol odağıdır. Bu boyutlar açısından turizm sektöründe staj/çalışma deneyimi olanlar staj/çalışma deneyimi olmayanlara nazaran daha yüksek ortalamalara sahiptirler.

Staj Yapma		Sayı	Ortalama	St. Sapma	t değeri	Anlamlılık
Gir. Eğilimi						
Yüksek başarı güdüsü	Staj yapmayan	188	3,63	,884	-2,092	0,03
	Staj yapan	233	3,74	,935		
İç kontrol odağı	Staj yapmayan	188	3,77	,853	1,690	0,01
	Staj yapan	233	3,90	,782		

Tablo 6. Girişimcilik Eğiliminde Staj Yapma Durumuna Göre Farklılıklar

Tablo 7’ye göre öğrencilerin okudukları sınıf itibarıyla farklılık gösteren girişimcilik eğilimi boyutları yüksek başarı güdüsü, yüksek yaratıcılık ve özerk olmadır. Farklılığın nedenini belirlemek üzere yapılan post hoc testi sonuçlarına göre sınıf yükseldikçe (öğrencinin aldığı eğitim arttıkça) bu boyutlara katılım düzeyi artmaktadır.

Gir. Eğilimi	Sınıf	Sayı	Ort.	St. Sapma	F değeri	Anlamlılık
Yüksek başarı güdüsü	1. sınıf	49	3,46	,880	3,962	,004
	2. sınıf	152	3,71	,814		
	3. sınıf	161	3,75	,807		
	4. sınıf	59	3,81	1,047		
Yüksek yaratıcılık	1. sınıf	49	3,58	,977	5,446	,000
	2. sınıf	152	3,89	,862		
	3. sınıf	161	3,93	,990		
	4. sınıf	59	4,06	,904		
Özerk olma	1. sınıf	49	3,51	1,024	3,486	,008
	2. sınıf	152	3,57	,7860		
	3. sınıf	161	3,82	,955		
	4. sınıf	59	3,91	,892		

Tablo 7. Girişimcilik Eğiliminde Sınıfa Göre Farklılıklar

Tablo 8’e göre katılımcıların gelecekte iş kurma düşüncesi itibarıyla farklılık gösteren girişimcilik eğilimi boyutu risk almadır. Farklılığın nedenini belirlemek üzere yapılan post hoc testi sonuçlarına göre gelecekte iş kurma düşüncesinde olanlar diğerlerine nazaran risk alma boyutuna daha fazla katılım göstermektedirler.

Gir. Eğilimi	İş Kurma Düşüncesi	Sayı	Ort.	St. Sapma	F değeri	Anlamlılık
Risk alma	Var	266	3,77	,944	1,040	,000
	Yok	47	3,29	,876		
	Kararsız	108	3,16	1,024		

Tablo 8. Girişimcilik Eğiliminde İş Kurma Düşüncesine Göre Farklılıklar

Yaş, öğretim türü, ikamet edilen bölge, ailenin gelir düzeyi, mezun olunan lise, turizm lisans eğitim almaktan duyulan memnuniyet düzeyi, staj yapılan bölüm gibi demografik değişkenlere göre girişimcilik eğilimi itibarıyla farklılık bulunamamıştır.

4 Sonuç ve Öneriler

Sakarya üniversitesi turizm lisans öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada girişimcilik eğilimi ve kişilik özellikleri boyutları belirlenmiştir. Belirlenen boyutlar ilgili yazında sözü edilen boyutlarla uygunluk göstermektedir. Katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin genellikle yüksek olduğu ve genellikle olumlu kişilik özelliklerine sahip oldukları belirlenmiştir. Risk alma, yüksek başarı güdüsü, iç kontrol odağı, yüksek yaratıcılık girişimcilik eğilimi boyutları ile yeniliğe açık olma, dışadönüklük, sorumluluk kişilik özelliği boyutları arasında çeşitli ilişkiler tespit edilmiştir. Cinsiyet, staj yapma durumu, öğrenim görülen sınıf ve iş kurma düşüncesi değişkenlerine göre bazı girişimcilik eğilimi boyutlarında farklılıklar saptanmıştır.

Kadınların erkeklere nazaran risk almaya eğilimli olmadıkları, başarı güdüsü ve yaratıcılık açısından düşük düzeyde oldukları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak geleneksel toplumsal yapının kadını temkinli olmaya yönelttiği gösterilebilir. Turizm sektöründe belirli bir süre staj veya çalışma yoluyla deneyim yaşayan öğrencilerin, bu deneyimi yaşamayanlara nazaran yüksek başarı güdüsü ve iç kontrol odağına sahip oldukları gözlenmiştir. Sektör deneyiminin, öğrencilerde okulda öğrendiklerini uygulama şansına sahip olarak, başarıma inancını ve kendine güven duymayı pekiştirdiği söylenebilir. Öğrencilerin öğrenim süresi arttıkça başarı güdülerini ile yaratıcılık ve özerklik düzeyleri de artmaktadır. Bu durum eğitimin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediğine işaret etmektedir. Gelecekte iş kurma düşüncesinde olanlar olmayanlara göre risk almaya daha fazla eğilim göstermektedirler. Risk almanın girişimcilik eğilimi açısından önemli bir boyut olması ve iş kurma düşüncesinde olanların risk almaya daha fazla katılım göstermeleri kişilerin iç tutarlılığına işaret etmektedir.

Elde edilen sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmaktadır;

- Turizm sektöründe genç girişimcilere yönelik devlet destekleri artırılmalıdır,
- Kadın girişimciliği desteklenmeli, turizm sektöründe kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık yapılmalıdır,
- Girişimcilik eğiliminin kişilik özellikleri ile ilişkisi dikkate alınarak turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerine katkı sağlayacak sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmelidir,
- Turizm lisans derslerinde kapsama uygun olarak girişimcilikle ilgili konular ve örnek olaylar işlenmeli, ayrıca bir ders olarak girişimcilik dersi konulmalıdır,
- Henüz turizm sektörü deneyimi olmayan öğrencilerde girişimcilik hevesi uyandırabilmek için turizm sektöründen başarılı girişimciler ve yöneticiler konferans vermek üzere turizm lisans eğitimi veren kurumlara davet edilmelidir.

Bu araştırma sınırlı bir örneklem ve kısıtlı bir zamanda gerçekleştirildiği için sonuçların genelleştirilebilmesi açısından yeterli değildir. Bu çalışmaya benzer çalışmaların farklı örneklemelerde yapılması önerisi karşılaştırmalar yapma ve sonuçları genelleştirme bakımından yararlı olabilir. Turizm sektöründe girişimcilik konusunda daha fazla çalışma yapılması ve araştırmacılar tarafından konunun çeşitli boyutlarının ele alınması da bir diğer öneri olarak sunulabilir.

Kaynakça

- Akçakanat, T.; Mücevher, M.H. ve Çarıkçı, İ.H., 2014. “Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: SDÜ Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, **16(2)**, s.137-153.
- Apak, S.; Taşçıyan, K.H. ve Aksoy, M., 2010. **Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri**, Papatya, İstanbul.
- Ateljevic, J. ve Li, L., 2009. “Tourism Entrepreneurship-Concepts and Issues” içinde Ateljevic ve Page (Ed.) *Tourism and Entrepreneurship-International Perspectives*, s.9-32, Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Ateljevic, J. ve Page, S.J., 2009. “Introduction” içinde Ateljevic ve Page (Ed.) *Tourism and Entrepreneurship-International Perspectives*, s.1-6, Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Basım, H.N.; Çetin, F. ve Tabak, A., 2009. “Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi”, *Türk Psikoloji Dergisi*, **24(63)**, s.20-34.
- Bitlisli, F. vd., 2013. “Beş Faktör Kişilik Özellikleri İle Akademik Güdülenme İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, **18(3)**, s. 459-480.
- Bozkurt, Ö. ve Erdurur, K., 2013. Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, **8(2)**, s.57-78.
- Börü, D., 2006. **Girişimcilik Eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Caird, S., 2013. “General Measure of Enterprising Tendency Test”, http://oro.open.ac.uk/5393/2/Get2test_guide.pdf

- Caird, S., 1991. "Testing Enterprising Tendency in Occupational Groups", *British Journal of Management*, **2(4)**, s.177-186.
- Carsrud, A.L. ve Brännback, M.E., 2007. **Entrepreneurship**, Greenwood, London.
- Chell, E., 2009. "Introduction and Overview to the Entrepreneur and Entrepreneurial Process" içinde Ateljevic ve Page (Ed.) *Tourism and Entrepreneurship-International Perspectives*, s.33-51, Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Collins, C.J.; Hanges, P.J. ve Locke, E.A., 2004. The Relationship of Achievement Motivation to Entrepreneurial Behavior: A Meta-Analysis, *Human Performance*, **17(1)**, s. 95-117.
- Çırakoğlu, O.C. ve Tezer, E., 2010. "Kontrol Odağı ve Eleştirel Düşünmenin Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyumsuzluklarına Verdikleri Tepkiler Üzerindeki Yordayıcı Rolü", *Türk Psikoloji Yazıları*, **13(26)**, s.29-41
- Çivitci, N. ve Arıcıoğlu, A., 2012. "Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi", **12(23)**, s.78-96.
- Çokgezen, M., 2012. **Türkiye’de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma**, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.
- Deniz, A. ve Erciş, A., 2008. "Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **22(2)**, s.301-330.
- Doğan, T., 2013. "Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, **14(1)**, s.56-64
- Dönmez, P.D., 2013. "Girişimcilik Motivasyonu Ve İşletme Yenilikçiliği Arasındaki İlişkinin Araştırılmasına Yönelik Turizm İşletmelerinde Bir Araştırma", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, **6(2)**, s.227-253.
- Erdoğan, B.Z., 2012. **Girişimcilik ve Kobiler**. Ekin. Bursa.
- Erkuş, A. ve Tabak, A., 2009. "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayiinde Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **23(2)**, s. 213-242.
- Eser, G. ve Yıldız, M.L., 2015. "Türkiye’de Girişimcilik Araştırmalarının Odağı Nedir?-Yazın Üzerine Bir İnceleme", *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, **11(43)**, s. 91-117.
- Güreşçi, E., 2014. "Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat Myo Örneği", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, **9(1)**, s.23-38
- İlter, B., 2010. **Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği**, Adalet, Ankara.
- John, O.P. ve Srivastava, S., 1999. "The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement and Theoretical Perspectives" içinde Pervin, L.A. ve John, O.P. (Ed.), *Handbook of Personality: Theory and Research*, 2nd Ed., s.102-138, Guilford: New York.
- Keleş, H.N., 2013. "Girişimcilik Eğiliminin Kuşak Farkına Göre İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, **13(26)**, s. 23-43.
- Kinay, H.F., 2007. **Girişimcilik, Kalkınma ve Rekabet İlişkisi: Kütahya’da Kobilerin Girişimcilik Profili**, TOBB, Ankara.
- Korkmaz, O., 2012. "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, **14(2)**, s.209-226.
- Kozak, M.A. ve Yılmaz, E.G., 2010. "Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, **21(1)**, s.85-97.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012. "Türkiye’de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler", <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4788,turkiyede-turizm-sektorune-saglanan-tesvik-ve-destekler.pdf?0>
- Li, L., 2008. "A Review of Entrepreneurship Research Published in the Hospitality and Tourism Management Journals", *Tourism Management* **29(5)**, s.1013-1022.
- OECD, 2007. **Girişimcilik ve Yerel Ekonomik Kalkınma**, Çev. Mecit vd, TOBB, İstanbul.
- OECD, 2011. **Entrepreneurship at a Glance 2010**, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264097711-en>.
- Ören, K. ve Biçkes, M., 2011. "Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri: Nevşehir’deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, **16(3)**, s.67-86.
- Ötken, A.B. ve Ceneci, T., 2013. "Beş Faktör Kişilik Modeli Ve Örgütsel Muhalefet Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **10(39)**, s.41-51

- Özdemir, L., 2015. “Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, **20(1)**, s.41-65.
- Ross, D.L. ve Lashley, C., 2009. **Entrepreneurship and Small Business Management in the Hospitality Industry**, Butterworth-Heinemann Oxford.
- Solmaz, A. vd, 2014. “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Önlisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, *KMÜ Sosual ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, **16(26)**, s.41-55.
- Somer, O; Korkmaz, M. ve Tatar, A., 2002. “Beş Faktör Kişilik Envanteri’nin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması”, *Türk Psikoloji Dergisi*, **17(49)**, s.21-33.
- Tozkoparan, G., 2013. “Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Yöneticiler Üzerinde Bir Araştırma”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **9(2)**, s.189-231
- Tutar, H., 2003. **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Seçkin, Ankara.
- Yıldız, Z., 2011. “Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, **3(5)**, s.54-71.
- Yılmazdoğan, O.C. ve Kaşlı, M., 2011. “Turizm Algısı Ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi: Eskişehir’de Bir Araştırma”, 12. Ulusal Turizm Kongresi, 30 Kasım–4 Aralık 2011, Akçakoca–Düzce, s.591-600.
- Yumuk, G., 2013, “Turizm Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, **2(2)**, s. 96-120.
- Yurtseven, R., 2007. **Girişimcilik: Küçük Bir İşletme Kurmak ve Yönetmek**, Detay, Ankara.